

શ્રી નવિન
સરોજ નાટક સમાજ.

રાજલક્ષ્મી.

નાટકનાં ગાયનો તથા ડુંકસાર.

લેખક-કવિ. જી. એ. વૈરાટી.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

પોપટલાલ કેસરીસંગ શેઠ.

મેનેજંગ પ્રોપરાયટર.

શ્રી નવિન સરોજ નાટક સમાજ.

પ્રીન્સેસ થીએટર-મુંબઈ

કિંમત ચાર આના.

ત્રંધસ્વામિત્વના સર્વ ઉક્ત પ્રસિદ્ધ કર્તાએ સ્વાધીન રાજ્યા છે.
તેમની રજા શિવાય કોઈએ છાપવું, છપાવવું, વેચવું,
વેચાવવું ભજવવું કે ભજવાવવું નહિં.

આ ચોપડી શ્રી જૈન એડવોકેટ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં વાડીલાલ
બાપુલાલ શાહે શ્રી નવિન સરોજ નાટક સમાજને માટે
છાપી ઠેઠઘીકાંટા જશીંગલાઈની વાડી-અમદાવાદ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક

૧૫૭૧૧

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ 'શિલ્પકલા' જાન્યુઆરી ૨૩૨૫

વિષય ૬ - ૨ - ૩

॥ श्री १ ॥

॥ ततस्तत्परमात्मने नमः ॥

श्री-नविन सरोज नाटक सभाज

राजलक्ष्मी.

नाटकनां गायनो तथा दुंक सार.

लेखक-उवि ल. ओ. वैराटी

छपावी प्रसिद्ध करनाई

चोपटलाद डेसरीसींग शेठ.

मेनेलंग प्रोप्रायटर.

श्री नविन सरोज नाटक सभाज.

कालाबहिनी, लांगवाडी, प्रीन्सेस थियेटर,—मुंबई.

संवत् १९८७

(प्रत २०००)

सन् १९३१

डीभत चार आना.

રાજલક્ષ્મી.

પ્રયોગનું વસ્તુ વિવેચન અને નમ્ર નિવેદન.

વિક્રમ સંવત ૬૦૦ ની આસપાસમાં ભારત વર્ષના વિખ્યાત
ચુપ્તવંશનું સામ્રાજ્ય વિનાશ પામ્યા પછી મધ્ય ભારતમાં અત્યા-
ચાર અને અરાજકતાનાં વાદળાં ચોતરફથી ઊભાઈ રહ્યાં હતાં
તેવામાં સૂર્યવંશી ગોપાલદેવ નામના એક ખરાકમી પુરૂષે અસીમ
સાહસે દર્શાવી મગધ દેશમાં ચોતાના પાલવંશની સ્થાપના કરી
અને અનેક નાનાં નાનાં રાજવાડાઓના આપસઆપસના સંઘર્ષ-
ણુથી પીડતી પ્રજામાં ચીરશાન્તિ ફેલાવી અરાજકતાની અંધાધુધી
અટકાવી દીધી. આ રાજા મદ્ર દેશની કન્યા દેહદેવી સાથે પરણ્યો
હતો તેનાથી તેને ઐ પુત્ર થયા. ધર્મપાલ અને વાકપાલ ગોપાલદેવ
૫૫ વર્ષ લગી રાજ ચલાવી સ્વર્ગવાસી થતાં સંવત ૬૩૨ ના
અઃસામાં મહાપ્રતાપી ન્યાય મૂર્તિ સમ્રાટ ધર્મપાલ મગધના સિંહાસને
ખીરાળ્યો અને તેણે કોનોજ, મત્સ્ય મદ્ર, કુરુ યવન, અવન્તિ અને
ગાંધાર વગેરેના રાજાઓ પર વિજય મેળવી સાર્વભૌમત્વપદ
સંપાદન કર્યું. લામાતારાનાથના મત મુજબ તેણે ૬૪ વર્ષ સુધી
અખંડ સિંહાસન ભોગવ્યું.

ધર્મપાલને વિવાહ રાજકુટ રાજા પરબલની પુત્રી રત્નાદેવીથી
થયો હતો તેનાથી તેને ત્રિભુવપાલ (વીરપાલ) નામક એક પુત્ર
પ્રાપ્ત થયો હતો પરંતુ ધર્મપાલના રજતવલ્લભમાં તેની
જવથી તેના નાનાભાઈ વાકપાલને પ્રતાપી પુત્ર દેવપાલ મગધની

ગાદીએ આવ્યો હતો અને તે પણ ધર્મપાલ જોવા પાલવંશનો એક પ્રખર પ્રતાપી સમ્રાટ હતો. પરંતુ આ પ્રયોગમાં ધર્મપાલનો સંબંધ ફક્ત કાન્યકુબ્જના વિજય પુરતોજ હોવાથી એ પ્રતાપી સમ્રાટનું વિસ્તૃત જીવન ચરિત્ર રજુ કરી શકાયું નથી.

મારા માનવંતા પ્રેક્ષકોને સારી રીતે યાદ હશે કે આ સમાજના આજના સ્વામી શ્રી પોપટલાલ કે. શેઠ. શ્રી દેશી નાટક સમાજમાં જૂતપૂર્વ મેનેજર હતા ત્યારે દેશીમાં મારા પ્રિયમિત્ર શ્રી ચુનીલાલ (દુર્ગાદાસ)ના વિજયી હસ્તે વીર પુજન પછી મારો ખીન્ને પ્રયોગ કાન્યકુબ્જના સમ્રાટ “યશોવર્મન” (સમાજ સેવા) નામક સ્ટેજ થયો હતો. તેજ યશોવર્મનની ત્રીજી પેઢીનો પ્રતાપી પુત્ર મદમનાલ આજના પ્રયોગનો નાયક છે.

વિખ્યાત સમ્રાટ હર્ષવર્ધનના મૃત્યુ પછી તેના મામાનો પુત્ર હર્ષિ કાન્યકુબ્જને સિંહાસને આવ્યો હતો. હર્ષિવંશમાં સમ્રાટ યશોવર્મન એક પ્રબળ ધર્મકર્મી અને પ્રજાવત્સલ ભુપાલ હતા. તેને એ પુત્ર હતા. મેટો વજ્રાયુદ્ધ અને ન્હાનો ઇન્દ્રાયુદ્ધ.

દીઘાયુધી વજ્રાયુદ્ધનું લાલુ આયુષ્ય રાજપદ લાલયુ ઇન્દ્રાયુદ્ધને ન ગમ્યું આવું વિશ્વજિ આયુષ્ય પોતાના વડિલ ખંધુને સમર્પિત કરીને તે વિધાતાને કેટલાક શાપ દેતો હતો. પરંતુ જ્યારે વજ્રાયુદ્ધનું આયુષ્ય મુંડવી લેવાની કંઈજ કૃપા ન દર્શાવી એટલે ચમત્ક્રમનું કામ ઇન્દ્રાયુદ્ધે પોતેજ ઉપાડી લીધું. કોનાજ પતિ વજ્રાયુદ્ધ અને ગુજરાતના વત્સરાજ વચ્ચે અનંત સમયથી વૈરભાવ ચાલ્યા કરતો અને એક એ વખતે યુદ્ધના પ્રસંગે પણ ઉપસ્થિત થયે હતા. તેમાં ઇન્દ્રાયુદ્ધે પોતાના વડીલ ખંધુથી ગુસ્સે રીતે અનેક વખત

વત્સરાજને સહાય કરી હતી. અને વજ્રાયુક્તનો વિનાશ કરી કાન્યકુબ્જની ગાદી પોતાને મળે એવી વત્સરાજ સાથે યુદ્ધ સંધી પણ તેણે કરી લીધી હતી. કાન્યકુબ્જમાં સામાન્ય સામંતથી માંડીને ખેડૂત સુધીના સર્વ પ્રજાજનો સમ્રાટ વજ્રાયુક્ત તથા તેના પુત્ર ચક્રાયુક્તને ખૂબ ચહાતા હતા અને ઇન્દ્રાયુક્ત તરફ કાયમ તિરસ્કારની દ્રષ્ટિથી જ જોતા હતા. વજ્રાયુક્તનું ખુન તેણે બહુ ગુપ્ત રીતે કરાવ્યું હતું છતાં કાન્યકુબ્જના પ્રજાજનો સાફ સમજી ગયા હતા કે વત્સરાજની મદદથી ઇન્દ્રાયુક્તે આ કલંકિત કર્મ કરેલું છે.

વજ્રાયુક્તના અકસ્માત મૃત્યુથી અને ઇન્દ્રાયુક્તે ચારે બાજુ ગોઠવેલી પ્રપંચ જાળમાંથી યુવરાજ પદ્મનાભ જયવર્ધન જેવા જવાંમદ્દ યોદ્ધાની મદદથી સહીસલામત છટકી જઈ મગધ નરેશ ધર્મપાલની મદદ મેળવી પિતાનું પાયતખ્ત પાછું પ્રાપ્ત કરે છે. અને ઇન્દ્રાયુક્તની અટપટી રાજરમતને જયવર્ધન જેવો મુસદ્દી મહારથી એવા અદ્ભુત કૌશલ્યથી વિખેરી નાખે છે, કે તેના કદા ઉરીફાના મુખમાંથી પણ જયવર્ધનને માટે ધન્યવાદના શબ્દો નીકળી પડે છે. પદ્મનાભની પડતી વખતે રાજા અને રાષ્ટ્રના રણયોદ્ધા સરખો અડમ મહારથી મદદમાં ઉભો રહ્યો હોય તો એક માત્ર જયવર્ધન.

યુવરાજ ચક્રાયુક્તના ક્ષિતિપાલ, મહીપાલ, ઉપેન્દ્રદેવ અને પદ્મનાભ વગેરે અનેક ઉપનામ હતાં. અને એનામાલિધાન તેણે પોતાની પરાક્રમ પરંપરાથી પ્રાપ્ત કર્યાં હતાં.

વજ્રાયુક્ત, ઇન્દ્રાયુક્ત, ધર્મપાલ પદ્મનાભ વગેરે પ્રયોગમાં આવતા પ્રહસન સિવાયના લગભગ તમામ પાત્રો ઐતિહાસિક છે. સ્ત્રી પાત્રોમાં જરૂર પડતી કલ્પનાનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યા છે. ઐતિહાસિક પાત્રોને બનતાં મુખી ઐતિહાસિક ઘટનાઓના આધારપર રચી કરવામાં આવ્યાં છે અને ઇન્દ્રાયુક્ત તથા વત્સરાજની ગુપ્ત ગોષ્ઠી મુજબ વત્સરાજ કાન્યકુબ્જ પર હુલ્લો કરે છે.

કનોજવાસી વીર ચોદ્ધાઓ અને ગુજરાતી વચ્ચે લીધેલું સંગ્રામ ચાલી રહ્યો છે એ ઐતિહાસિક ઘટનાથીજ આ પ્રયોગની શરૂઆત થાય છે.

આ કંપનીની શરૂઆત પુરતો મારો વીરની વટ નાટક તૈયાર કરી આપી મેં નવા લેખકોને ચાન્સ આપવા નિર્ણય કીધો હતો અને તે મુજબ કવિ મનસ્વીનો અટકી વીર પ્રસિદ્ધ કરી તે પછીનો પ્રયોગ પણ એક નવા લેખકનો નક્કી કરી આ પ્રયોગને મેં લાવીને વાસ્તે રોકી રાખ્યો હતો પરંતુ તે લાઠી અકસ્માત બીમાર થઈ જતાં પોતાના કામમાં પ્રારંભથીજ પછાત પડતાં કંપનીનો કિમતી સંખ્ય વ્યર્થ જવા લાગ્યો જ્યારે આ સમાજે નાટકો અને સ્ટેજની સ્વાધીનતા મારેજ શીરે ઢાળી પાડેલી હોવાથી હરકાઈ ઉપાયે નુતન પ્રયોગ શીઘ્ર તૈયાર કરવાની મારી ફરજ સમજી મેં તાત્કાલિક આ પ્રયોગ તૈયાર કરી આપ્યો છે તે સાથે મારા સદાના સાથી હિતસાહી પાત્રોએ પણ પોત પોતાની ફરજ મક્કમપણે બજાવા કમર કસી છે. કવિ મનસ્વીએ પણ પોતાના કાર્યમાં ખુબ હિતસાહ રાખી આ વખતનો કાવ્ય વિભાગ અગાઉ કરતાં વધુ

ઠાળજીથી તૈયાર કર્યો છે. મહામુરકેલીતા મામલા વચ્ચે આ સંસ્થાની સ્થાપના કરનાર શ્રી પોપટલાલ કે. શેઠ પોતે પણ કોટીના વખતમાં પણ કમર કસી સેંકડો ત્રિપત્તીઓ વચ્ચે કંપનીને અજબ હિમતને સાહસિકતાથી ચલાવી રહ્યા છે. અને પોતાના પ્રિયપ્રેક્ષક વર્ગની પસંદગી પ્રાપ્ત કરવા પ્રયોગોને બનતા પ્રયાસો સીન ડ્રેસથી શણગારી રહ્યા છે.

એક વખત એવો હતો કે એ વર્ષે નવો નાટક તૈયાર થતો આજનો યુગ એ છે કે એ એ મહીને નવો પ્રયોગ તૈયાર કરવો પડે છે એ યુગ પહોંચીને ઐઠાળખનાર મારા સાહસિક એકટરો અને આ સંસ્થાના કાર્યવાહકો પર પરમાત્માની પરમકૃપા તથા પ્રેક્ષકોની સંપુર્ણ સહનુભૂતિ હો. એ મારા આ અભિનંદન સાથે પરમ-કૃપાળુ પ્રભુ પાસે મારી પ્રાર્થના છે કે અમારી સર્વ સંસ્થાઓ અને સર્વ રંગ મૂર્તિનું કલ્યાણ કરો.

સંવત ૧૯૮૭ ના પોષ
શુક્લ પંચમી ગુરુવાર
ભાગવાડી પ્રિન્સેસ થીએટર
ઠાણાદેવી, મુંબઈ

લી૦

કવિ જી. એ. વૈરાટી.

શ્રી નવિન સરોજ નાટક સમાજ.

શ્રી ૧૧

શ્રી પરિબ્રહ્મ પરમાત્મને નમઃ

રાજ લક્ષ્મી.

નાટકનો પાત્ર પરિચય.

પુરૂષ પાત્ર.

વજ્રાયુધ—કાન્યકુબ્જનો પ્રસિદ્ધ સમ્રાટ.

દંડાયુધ—વજ્રાયુધનો વિલાસી અને રાજ્યલોભી ન્હાનો ભાઈ,
પાછળથી સિંહાસન સ્વામી.

પદ્મનાભ (ચક્રાયુધ)—કાન્યકુબ્જનો યુવરાજ.

જયવર્ધન—કાન્યકુબ્જના સામ્રાજ્યનો એક અડગ સામંત,
પ્રજાવલ્લભ યોદ્ધા.

ધર્મપાલ—મગધ દેશનો ધર્મમૂર્તિ ભૂપાલ.

રૂદ્રપાલ—કાન્યકુબ્જમાં રહેતો મગધનો એલચી.

જયદેવ—જયવર્ધનનો જગત સ્મરણીય બાલક.

ધરમચંદ—એક કૃપણ લક્ષ્મીવંત વણિક.

ગડબડ—ધરમચંદનો સસરો.

હુમો—ધરમચંદનો ન્હાનો ભાઈ.

ખેમો—ધરમચંદનો નોકર.

સ્રી પાત્રો.

પુષ્પાવતી--યુવરાજ પદ્મનાભની પ્રણયેશ્વરી.

જયમંમળા--જયવર્ધનની વીરાંગના સહચરી.

વત્સલા--એક વિશુદ્ધ વારાંગના (ગાનારી)

વારૂણી--વત્સલાની પ્રિય કન્યા.

ધીરા--ધરમચંદની સ્ત્રી

હીરા--હેમાની પત્નિ.

ઉપરાંત--સખીવર્ગ, સૈનિકવર્ગ, પ્રતિહાર, પ્રબળન, આચાર્ય
જમુસ. કુત વિગેરે,

શ્રી ૧૧.

રાજ લક્ષ્મી.

પ્રયાગનો સંક્ષિપ્ત સાર.

અંક પહેલો.

મુત્તપારની નાન્દી પ્રાર્થના અને વસ્તુ વિવરણ.

પ્રવેશ ૧ લો—સ્થળ કાન્ધકુબ્જનું રાજ ઉપવન.

પદ્મી અંધુ વજ્રાયુધનો વિનાશ કરી કાન્ધકુબ્જની રાજગાદી સ્વાધીન કરવાની તિમ્બ લાલસાથી ઈન્દ્રાયુધને ગુપ્ત રીતે ગુર્જરેશ્વર વત્સરાજ સાથે સંધી કરી તેને વજ્રાયુધના વિનાશ માટે કાન્ધકુબ્જ પર હુલ્લો કરવા ઉચ્છેરી મુક્યો છે અને પોતે પડદા પાછળની પ્રપંચ બળ ખેલી રહ્યો છે વત્સરાજનું ગિરાટ ભરકર સાત સાત હીવસથી કાન્ધકુબ્જ સર કરવાને તન તોડ પ્રયાસ કરી રહ્યો છે. આ બાજુ યુવરાજ પદ્મનાભ અને જયવર્ધન પણ વીર જર્જારને ઓળતો સંત્રામ ખેલી રહ્યા છે. બંને પક્ષના હબરો ચોંધાએ હણાઈ મયા છે છતાં જયપરાજ્યનો નિર્ણય નક્કી થતો નથી એથી મુઝાયેલો ઈન્દ્રાયુધ આરામને માટે ઉપવનમાં આવે છે. ત્યાં આ પ્રયાગનો પ્રારંભ થાય છે,

ઉપવનમાં ઈન્દ્રાયુધને વત્સરાજ વિજયની તૈયારીમાં છે એવા ફત દ્વારા સમાચાર મળતાં તે સંખીએ સાથે ઉપવનમાં આવેલા

પુષ્પાવતીને પદ્મનાભના પરાજયના સમાચાર સંભળાવી તેણીને
ભ્રમાવી મૂકે છે. જ્યેષ્ઠમંડળને પણ એવા હિડતા ખબર આપી
પદ્મનાભને જ્યવર્ધન બન્નેના મુખી જીવનમાં એર રેડવાની ચાલાકી
ચલાવી ઇન્દ્રાયુધ્ધ ચાલ્યો જાય છે. બન્ને વીરાંગનાઓ પોતપોતાના
સ્વામી એ ઇન્દ્રાયુધ્ધના કહેવા મુજબ યુધ્ધ ભૂમિમાં પરાજય પામીને
રાહા ફર્યા હોય તો તે કાપુરોનો કંચુકીથી સત્કાર કરવા તૈયાર
થાય છે તેટલામાં જ હસ્તમાં વિજય ચિન્હ લઈ ‘જ્યવર્ધન’

ભડવીર ભાન્ડી વંશની કીર્તિ ધ્વજ ફરકી રહી

સ્વાતંત્ર સૂર્યોદય તણી જ્યોતી હવે અળકી રહી

પાછો ફર્યો છે યુધ્ધમાંથી કાફલો પરદેશનો

મુડો રહ્યો ઉઘો જુઓ આજે અમારા દેશનો

એ જવાબ આપતો દાખલ થાય છે અને ઇન્દ્રાયુધ્ધના
પ્રપંચા યુધ્ધનું પોણ પકડાઈ જાય છે

પ્રવેશ ૪ એ—રાષ્ટ્ર દેવતાના દેવાલય સમીપ જ્યવર્ધન
પદ્મનાભના પરાક્રમથી પરાભવ પામી શુર્જરેશ્વર વત્સરાજ નાસી
ગયો તેથી સ્વાર્થ સાધનામાં નિરાશ બનેલો ઇન્દ્રાયુધ્ધ મગધના
એલથી રૂપાલને મદદમાં લઈ ઘરમાં ફાટફુટ જગાવાની નવી
બળ બીછાવે છે. બોળી વારાંગના વત્સલાને તેની મગધમાં રહી
મથેલી કન્યાવારણી મેળવી દેવાને બહાને પુષ્પાવતીનો કટિ કાઢ-
વાનું કાવત્રુ અજમાવે છે. અને રાજ્યના ક્ષરકરને ફોડવા માટે
ધરમચંદ નામના લખપતિ પાસે પૈસાની માગણી કરવામાં આવે
છે, ધરમચંદ દેવાળાનું બહાનું બતાવે છે, પણ જગતનો જૂનો
અનુભવી ભેગી ઇન્દ્રાયુધ્ધ સમજે છે કે—

મિલકત દબાવી લોકની લેવાય દેવાણું
તર કરીને ઘર પછી ખેંચાય દેવાણું
કંગાલ લાખે એક પણુ હોતા નથી દેવાળીયા
બહેરને ઠમનાર છે જૂઠા ઘણુ દેવાળીયા

બાદ ચાલુકના ચમત્કારથી મલરાષ્ટ્રને ધરમચંદ પાંચ લાખની હુડી
લખી છે. મંદીરના દર્શનેથી પાછી ફરતી જયમંગળા ઇન્દ્રાયુક્તના
આ જીવમની સામે થાય છે પરંતુ વેરાન સ્થાનમાં એકલી પડેલી
તે વીરામના ત્યાં કેદ પકડાય છે.

પ્રવેશ ૩ બો:-પ્રહસન-કંબુસ વણીક ધરમચંદની પાંચલીયા
ઘરસ સાર અને નડતા કપિયાને છાનો રાખવા માટે ધરમચંદની પાંચલ.

પ્રવેશ ૪ થો:-ઇન્દ્રાયુક્ત કંદબાનુ-કેદમાં સપડાપલી જયમં-
ગળાને પુગપાવતિ અવી છોડાવે છે. તુરંમના પહેરદાર અને જ-
માદારને જળમાં લઈ દ્રપાલ તથા ઇન્દ્રાયુક્ત બન્નેને ઉલ્લુખનાવી
પાણીમાં મુડીએ બસાવે છે પણ અંતે ઇન્દ્રાયુક્તના લોખંડી હથોડામાં
સપડાઈ જવાની અણી પર આવી જતા જયમંગળા અને પદ્મનાભ
ત્યાં ધસી આવી તેણીને બચાવે છે અને કાકા ઇન્દ્રાયુક્તને પુરેપુરે
હંદાવે છે.

પ્રવેશ ૫ બો:-મગધનું વિલાસ ઉદ્યાન-નિર્દોષ વારંમના
વતસલાને હૃદયાર કરાવી તેની અનાથ બાબા વરણી પર વિલાસી
કુમાર વીરપાલ બળાત્કારની તકવારી કરી રહ્યો છે ત્યાં જયમં-
ગળા આવી થડે છે. ને વરણીને બચાવતાં તે બહાદુર ચોક્કાને હાથે
વીરપાલ વીંધાઈ બચે છે. સમ્રાટ ધર્મપાલ અકસ્માત આવી ચડના

જયવર્ધનને જોળીબહારની સબ્બની તઇયારી થાય છે. પણ સત્ત્વ ઘટના સમજાઈ જતા ન્યયમૂર્તિ ધર્મપાલ તે ધર્મરક્ષક ચોક્કાનું સહૃદય સ્વાગત કરતા મુશ્કેલી છે કે-તે મારા પુત્રને માર્યો છે પરંતુ મારો ધર્મ તાયો છે.

પાકે કરોડો ફૂલાગરો તોય પણ શા કામના ?

સંતપાન એકજ પુત્રથી જામે પિતાની નામના

ધિક્કાર તે સંતાન જે કુળ કીર્તિ હરનારા

એવા અધમ સંતાન કરતા વાંઝીયા સારા.

ખાદ શક્તો જોણતાજ નિર્દોષ જયવર્ધન બળમાં સપડાય છે પરંતુ વીરાંગના જયમંગળા અદ્ભુત વીરત્વથી જયવર્ધનને બચાવે છે એટલુંજ નહિ પણ ધર્મપાલ સરખા મળ્ય સમ્રાટને મુખેથી વન્ય-વાદનાં વાક્યો ઉચ્ચરાવે છે,

પ્રવેશ ૬ ઠા-પ્રહસન.

બાળ લગ્નનો ભોગ બનેલો હેમો પોતાની પરણિત પત્નિ હીરા-થી ડરે છે, અને ખાનદાન ઘરમાં ઘુસેલા જેમા સરખા અપ્પર પોતાની પાપવાસનામા પગલાં ભરે છે.

પ્રવેશ ૭ મેા-કાન્યકુબ્જનો દરબાર.

ભોળા સમ્રાટ વજ્રાયુક્તને ભાગી પવિત્ર પુષ્પાને વીરાંગનાની પુત્રી ઠરાવી ઘરકલેશની ઘોર જોહી રહેલા ઈન્દ્રાયુક્તની તમામ કપટ બળ જયવર્ધનને હાથે ખુદ્દી થતી બચે છે. તેટલામાં પાપનો ઘોરો પુરો ભરાયો હોય તેમ જયમંગળા તેના પ્રપંચના છેઘાં બે સાધન પણ ભર સલા વચ્ચે રળુ કરી બહાર કાઢે છે કે—

તમારી શાલ બાણના નમૂના સર્વ નાદર છે

તમારી રમતની કમીષાર જેનો સર્વ હાજર છે

આ વતસરાજે પાઠવેલી પત્રિકા મોઝુદ છે

ઘરમાં રહી ત્હારાજ ઘરને બાળનારો તુંજ છે

વિદેશી સમ્રાટની આ પત્રિકા પોકારશે

કે દેશદ્રોહી નીચ આવા શત્રુના હથીવાર છે.

ઈંદ્રાયુદ્ધની અસહ્ય અધમતાથી ઉશ્કેરાઈ વજ્રાયુદ્ધ તેને ગીરકતાર કરવા હુકમ છોડે છે પણ પ્રથમથીજ આજ્ઞના મામલાને પહોંચી વળવા તક્યાર રહેલો ઈંદ્રાયુદ્ધ તરતજ પૌતાના સાગ્રીત યોદ્ધાઓને સાવધ કરતાંજ બીધણુ યુદ્ધ આરંભાય છે જેમાં વજ્રાયુદ્ધ માયો જય છે પુષ્પા તથા પદ્મનાભને મહા મુશ્કેલીએ નમાડી મુઠી જયવર્ધન અને જયમંગળા કેદ પમડાય છે અને ઈંદ્રાયુદ્ધ કાન્ય-કુબ્જના સિંહાસનને સ્વામી બને છે.

— દેખો —

અંક બીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—અરજુન—દુર્લોચ્યવશ પરદેશ પ્રયાણ વારતે નીકળેલા પુખ્ત અને પચ્ચનાસ ભૂખ્યા તરસ્યા મગધ દેશમાં જવા નીકળે છે. પચ્ચનાસના આકંઠપર પુખ્ત દિલાસો દે છેકે:—

વિપત્તિ તો મનુષ્ય માટે પ્રભુ ફેરી દુહાઈ છે
નિરાશાના વમળમાં પણ અમર આશા છુપાઈ છે
ફૂટેલાં સર્વ પ્રાણીને પ્રભૂ ભૂખ્યા ઉઠાડે છે
પરંતુ રાત પડતાં જમાડીને મુવાડે છે

ભાદ્રધરમચંદ પાસેથી પોતે જામીનગીરીમાં રહી પચ્ચનાસને પાંચસો શા. ની મદદ આપી મગધને માર્ગે રવાના કરે છે. તેટલામાં જ સૈનિકો સાથે ઈંદ્રાયુધ્ધ આવી ચડતાં પુખ્ત પકડાઈ જાય છે. કાન્યકુબ્જમાં માતા વત્સલાને શોધવા નીકળેલી વાણી ઈંદ્રાયુધ્ધના હસ્તમાં સપડાઈ જાય છે ને વણિક વિદ્યા વાપરી ધુતારો ધરમચંદ પ્રાવી જાય છે.

પ્રવેશ--૨--એ કાન્યકુબ્જનું કેદખાનું.

મળનો પુણ્ય પ્રકોપથી ગભરાયેલા ઈંદ્રાયુધ્ધ જ્યવધન સાથે મુલેહ કંઠી તેને પોતાના પક્ષમાં આવવા લલચાવે છે. પરંતુ તેને તે રાષ્ટ્ર ભક્ત યેદ્ધા તરફથી જડમાતોડ જવાબ આપવામાં આવે છે એટલુંજ નહિ પણ ગિરફતાર અનેકો તેનો નાનો બાળક જ્યદેવ પણ જણાવે છે કે:—

હોને હિંદુવીર કેરી નિષ્કલંકિત આખર
પિતાના ધર્મપર માતા કહો તો પ્રાણ મારો પાથરે
એ મદનો એ ધર્મ કે મદોષથી મરવું
નામના અમર કરીને ફરી અવતરવું

ઉશ્કેરામલો ઇંદ્રાયુદ્ધ તેઓને ઠાર મારવા તૈયારી કરે છે પણ
આલાક વારામના વત્સલા રાષ્ટ્રના તે અમૂલ્ય રત્નોને સહી સલામત
નસાડી મુઠ્ઠી રાજકોટની પ્રચંડ જ્વાળા પોતેજ ઝીલી લે છે.

પ્રવેશ ૩ જે પ્રદુસન.

કૃપાણુ ધરમચંદ રૂપિયાના જમા ઉધારમાંથી રોટલાના જમા
ઉધાર ખાતાં લખવા લાગી પડ્યો છે. જેથી તેના ન્હાનો લાઠ
નિરાશ થઈ સાસરે સીધાવી જાય છે.

પ્રવેશ ૪ થો—મગધ તાબાનું એક સરોવર.

ઉપરા ઉપરી દુષ્કાળથી નવાણોના નીર નાશ પામતાં મજાપાલક
ધર્મપાલે પોતાના તાબાના એક માંતની પ્રજાને માટે વિશાળ
સરોવર ગળાવ્યા છતાં તેમાં પાણીનું યુદ્ધ સરખું આવતું નથી
જેથી આચાર્ય કોઈ બત્રીસ લક્ષણુ રાજ મીજનો ભોગ દેવા જણાવે
છે અર્ચિત્યો યુવરાજ પદ્મનાભ ત્યાં આવી ચડે છે અને હજારો
પ્રાણીઓના પુણ્યાર્થે આત્મ બલિદાન દેવાની તકિયારી કરે છે ત્યાંજ
તેને શોધતો જયવર્ધન આવી ચડે છે અને પોતાના માલીકના મુત્રને
બદલ પોતાના પ્રિય મુત્રનો ભોગ દેવા તકિયાર થતાં તે પરાઈ
પતિ પત્નિ મુત્ર જયદેવની પરાઈ પ્રાણ દેવાની પવિત્રવૃત્તિપર
ઉચ્ચારે છે કે--

આશીષ લાખો લોકની આ પુત્ર મારો લઈ જશે
જે પ્રમુની બક્ષીસ છે તે પ્રભુને ચરણે જશે.

+ + +

દેશના રણુચક્ષમાં દોડી જનારા દીકરા

માગી રહ્યા સૌ દેશબંધુ આજ આવા દીકરા.

બાદ જયદેવના બલિદાનથી સરોવરમાં પાણીનાં મોજાં છલકાય છે
અને પીડાતી પ્રજાના હૃદયપટમાં આંશિર્વાદના ધ્વનિ સંભળાય છે.

—દેખલો—

પ્રવેશ ૫ મો—પ્રહસન-ખાનદાની ખપ્પર બનેલા ખેમાની
બરાબર ખબર લઈ હીરા પોતાના અણુસમજી સ્વામી હેમાને
સુધાની દે છે અને પડયુ પાતું નિલાવી લેવાનો આર્થ રમણીને
આબાદ દાખલો દે છે.

પ્રવેશ ૬ હો—ઈદ્રાયુદ્ધનો વિલાસ મહાલય.

કપટ રાજનીતિમાં નિપુણ ઈદ્રાયુદ્ધ વત્સલાને જોલમાંથી મુક્ત
કરે છે જ્યારે તેની કન્યા વાંદણીને શુપ્ત સ્થાનમાં ઉંધુ લમાવી
ધુપાવી રાખે છે. બાદ પુષ્પાને પકડી મંગાવી તેનાપર બળાતકારની
તકયારી કરતાજ મગધ નરેશ ધર્મપાલ અને તેમના સૈન્ય સાથે
પદ્મનભ તથા જયવર્ધન કિલ્લાને ઘેરી લીધાના સમાચાર તેને મળે
છે, ખુશામતિયા બસુસોની ખોટી ખબરોથી ગાફલ બનેલો ઈદ્રાયુદ્ધ
આ ઘટનાથી ગભરાય છે તેના ગભરાટનો લાભ લઈ પુષ્પા તેને
હાથતાલી દઈ પત્તર ઘડી જાય છે અને ઈદ્રાયુદ્ધ તરતજ કિલ્લાનાં
તમામ દ્વાર બંધ કરાવી દઈ યુદ્ધને માટે તકયાર થાય છે.

પ્રવેશ ૭ એ—કાન્યકુબ્જનો કિદસો અને મેદાન—કેટલાય સમયથી બીપલુ રણુ રંગ એલવા છતાં યુદ્ધનું કાંઈપણ પરિણામે ન આવતાં અને કિદા પરની તોપોના મારાથી પોતાના સૈન્યની પુષ્કળ હાનિ થતાં જયમંગળાની મુશ્કેલી મુશ્કેલી તોપને નિર્રથક બનાવી કિદાનાં દાર બોલાવી નાખે આ જવામર્દની આખા સૈન્યમાં તપાસ થાય છે એ કામ કરી શકે તેવા પદનાલ અને જયવર્ધન મેદાનમાંની ખુદ્દી લડાઈમાં યાદોમ કરી રહ્યા છે અને મુશ્કેલીના ચોક્કાએને એ સાહસ કરવામાં પાછળ પડતા ભેદ જયમંગળાને કોષ મજા મુકે છે કે

હિન્ત નથી તો યુદ્ધનું નેતા બની શાને કરે

મરદાનગી ના હોય તો આ મોજડી માથે ધરે

મકુધરાજ મારા સ્વામીને—

કહેજો તમારા પુણ્યવંતા નામને ઉજવણ કરી

જય મંગળા દાસી તમારી દેવલોકે પરવરી

એમ કહી ચોક્કા સામે પોતાની મોજડીએ ફેંકી મોળીઓના વરસતા વરમાદ વચ્ચે કિદા પર ચડી અમ છે તેની બહાદુરીથી અને પુષ્પાની યુક્તિથી કિદાનાં દાર ખુદ્દા થાય છે.

સીન ટાન્સકર

બાદ બીપલુ યુદ્ધમાં ઈન્દ્રાયુદ્ધ જયવર્ધનને હસ્તે કેદ પકડાય છે અને મકુધરપતિ ધર્મપાત્રને વરદહસ્તે પદ્મનલના મસ્તક પર કાન્યકુબ્જનો તાજ ધરાવાય છે.

— રૂપલો —

અને બીજો સમાપ્ત.

ક્રમ અંક ત્રીજો ૬૬

સૂચના—સંત્રામમાં પરાજિત થઈ ગઈ કેદી તરીકે દેહાંત હાંડની સંજ્ઞાને પાત્ર ઠરી ચુકેલા ઇન્દ્રાયુક્તને દયાળુ દીલના દીલાવર સંત્રાટ ધર્મપાલની પ્રાર્થનાથી ક્ષમા આપવામાં આવે છે. પરંતુ જયવર્ધન તેને એ શરતથી ક્ષમા પત્ર પર સહી કરાવે છે કે ઇન્દ્રાયુક્તે, આજ પછી સન્યસ્ત જીવન ગુચરવું કોઈ પણ સંસારિક યા રાજદ્રારી કાર્યથી તેણે અલગ રહેવું.” કેટલાક મહિના સુધી બેલાડી ઇન્દ્રાયુક્ત એવું અજબ વર્તન ચલાવે છે કે સામ્રાજ્યભરમાં કોઈ તપસ્વીરાજ સંન્યાસી જેવી સંજ્ઞા હાથ પાડી છે. અને તે પછી હૃદયમાં દબાવી રાખેલી રાજલાલસાનો કીડો સળવળી ઉઠતા અધમ ઇન્દ્રાયુક્ત પુનઃ પોતાના સાધુપણને શયતાનિયતમાં પલટાવે છે. યાથી તૃતીય અંકનો પ્રારંભ થાય છે.

પ્રવેશ ૧ લો—મંગળાદેવીનું મંદીર.

પતિ અને પુત્રના સ્વર્ગવાસથી હતાશ બનેલા જયવર્ધનપર માળી વારાંગના વસલાદ્રારા ઇન્દ્રાયુક્ત નવી બળ અજમાવે છે. ને પુનઃ પુષ્પા તથા પદમનાભ વચ્ચે વૈમનસ્ય ફેલાવી ઉભયના લગ્ન અટકાવી દેતાં પોતાની સ્વાર્થ સીદ્ધિ માટે સ્તવ બેકાર કરે છે કે—

એક દીવસ હાર તો બીજો દિવસ પેઢાર છે

બેલનારા ખરા તે બાજીરોની બહાર છે

જીતીશ હારી મથે છું તે હવે મારા શૌર્યથી

હાયો જુગારી રમે છે હમ્મેશ્વ બમણા બેરથી

પ્રવેશ ૨ જો—વત્સલાનું વિરામશુદ્ધ.

ઈદ્રાયુક્તની ઉશ્કેરણીથી જયવર્ધન જેવા મહાવીરના જીવન માટે
બહેરમાં જે દેશનેતા દેવ સમ ક્ષેત્રમાં છે

તેનું જ વર્તન ખાનગીમાં સહેલું દેખાય છે

જેવા સંશય કલ્પિતમાં મુકવાય છે ત્યાં જયવર્ધન અને પુષ્પા તેની
પાસે સત્ય જુલારો મુકવા રજુ થાય છે અથમ ઈદ્રાયુક્ત એ નિષ્પાપ
આત્માઓ વિરૂદ્ધ કાચા કાનના પદમનાભને કાળી બાજુ બતાવી
ઉશ્કેરી મુકે છે કોઈપણ પદમનાભ જયવર્ધનને દેશ નિકાલની સભા
કરી ચાલ્યો બચ છે ત્યાં ઈદ્રાયુક્ત આવી જયવર્ધનને પદમનાભથી
વિરૂદ્ધ થઈ ચોતાના પક્ષમાં ભળવા મુકાય છે ત્યાં વત્સલાની પુત્રી
વારણી આવીને ઈદ્રાયુક્તનું પોતળ ફેડી નાખે છે તેથી ઈદ્રાયુક્તનું
મસ્તક ઉતારી જયવર્ધન પુષ્પાદ્વારા પદમનાભને ભેટ મોકલાવે છે

પ્રવેશ ૩ જો—પ્રહમન-કંજુસ ધરમચંદની મિલકતનો અ-
ડધો ભાગ તેનો નાતો ભાઈ હેમો હરી બચ છે ને બાકીનું રાજ્ય
જપ્ત થતાં,

“ખાધું નહિ ખરચ્યું નહિ ને પાપનું ભાથું ભર્યું”

આવ્યું હતું જે સ્થાનથી તે સ્થાનમાં ચાલ્યું મર્યું

પ્રવેશ ૪ જો—કાન્યકુબ્જનો મહાલય-શયતાનની ભંભેરણીથી
સમગ્ર સ્ત્રી જાતિ પર ફિટકાર ઉતારી રહેલા પદમનાભ સમક્ષ
પુષ્પા ઈદ્રાયુક્તનું મસ્તક રજુ કરે છે અભયળીમાં ઉતરેલા પદમ-
નાભનું હૃદય વત્સલાદ્વારા સાંચ થઈના સમજવામાં આવતાં કમકમી
ઉઠે છે ત્યાંજ પુષ્પાની કુશ્વિનતાનો સજ્જડ પુરાવો રજુ કરતો
જયવર્ધન હાજર થઈ જણાવે છે કે-પુષ્પા વારાંજના નથી પણ—

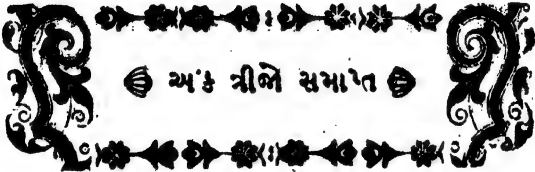
પાપી પિતાની પુણ્યવંતી રાજલક્ષ્મી છે
 બહેમી પતિની વિમલ પત્નિ રાજલક્ષ્મી છે
 નર્મી વારાંગના પથુ શ્રેષ્ઠ સાથી રાજલક્ષ્મી છે
 તમારી સ્વયંસેવિકા સમી તે રાજલક્ષ્મી છે

પ્રજ્ઞાતાપના પાવકશી પ્રજ્ઞા રહેલો પદ્મનાભ જયવર્ધનની કુમા
 રાણી છે અને જયવર્ધનને વરદહસ્તે પુષ્પા તથા પદ્મનાભને
 હસ્તમેળાપ થવા સાથે અમારો પુનિત પ્રયોગ સમાપ્ત થાય છે.

શાન્તિ !

શાન્તિ !

શાન્તિ !

શ્રી ૧૧.

“રાજલક્ષ્મી” નાટકનાં ગાયનો.

મંગલા ચરણ.

વિમલ નામ શ્યામ હે સુરવર

શુભ કરજો દુઃખ હરજો દેવા.

પ્રિયકર પરમેશ પદામ્બુજ ચૂમિ

ધ્યાન ધરીયે જ્ઞાન કરીયે ચરણામૃતનાં

દાતા દાન શ્રો જ્ઞાન અગમનાં

ખાળાઓ—

૧

કર્મ કીરીટ ધરનારા સાચા કર્મવીર કહેવાય

કર્મ ભોગના લેહ લણાવી લોકમાન્ય લેખાય

કાયાની કુરબાની કરતા

સત્કર્મે ભવસિન્ધુ તરતા

અમર કીર્તિને આત્મ ભોગના ઈતિહાસો સરભાય

જેનાં શુભનાં જ્ઞાન અભાય

પુષ્પા-સખીઓ—

૨

પ્રેમ અંધના મંત્ર મનોહર પ્રેમીજન બાણે

લખાયા નથી વેદ પુરાણે

ગરવા જ્ઞાન શીખે રસ પેલા પ્રેમ સ્વરૂપ પિછાણે

સ્નેહ તણી ચાહિય સમીક્ષા થાય અવોકિત ટાણે

જીવનના એકાણ જગતમાં થાશે નહિ પરાણે
સંસારે એ સ્વર્ગ ઉતારી મંજ મધુરી માણે
પ્રણય પરિક્ષા કરે પ્રેમીઓ આત્માની ઓળખાણે

પુખ્ત-સખીઓ— ૩

આંખમાં વસે અલગેલો અલિ તું શું ખોળે ?
નયનોમાં નૃત્ય કરે નટવર નવાં નવાં

ડાહ્યાપણનો કરીયો શું ડાળે ?

લોભાધ્યા લાલા કર્યાં લજ્જનાં લાડ છે.

કીકીમાં કેદ થયા પાંપણની વાડ છે

કેમ આંસુનાં અમૃત ઢાળે ?

કંપેલાં ચિત્ર કદી સાચાં અણપ્રયના

પાસે છતાં દ્રષ્ટિએ દેખાય

તેયે જૂલે હૈયાને હિંડાળે.

પુખ્ત-પદમનાભ— ૪

કહોને કાન્ત કેડીલા હૃદયમાંહી રમે છે શું ?

પ્રિયાનો પ્રેમકે પ્રિયા કહો તમને ગમે છે શું ?

હૃદયમાં પ્રેમ પ્રિયાનો ગમે છે નયન ને પ્રિયા

ખનાવી પ્રેમ દિવાના હવે પ્રશ્નો પૂછે છે શું ?

દિવાના થઈ દિવાની પર કરો છો રોષ શા માટે ?

અમારૂં દીલ દુભાવામાં મગા તમને પડે છે શું ?

વત્સલા —

૫

આશક હુવા બે દીવ તો ક્યા માથુક ફર હયે
દીવમેં ખસા દીવદારહી ચશ્મોંકા નૂર હયે
શીરકો ચડા દીયા જળા કહમેંપિ ચાર કે
ઘરખાર જાન માલકી ફીર ક્યા જુરર હયે
ગરચે સરે દરખારમેં મુશ્કલ હય પહોંચના
ઘાયલ હુવા હઠતા નહીં રણુળીય શૂર હયે
ખાના ફકીરી પહનકે પ્રીરના જંગલ પહાડ
ગુર કે ચરણુકો ચુમના ફીર ક્યા ગુરર હય

ધરમચંદ ધીરા હેમો ખિચો—૬

કળીયુગને આ કૃષ્ણ કનેયો ખન ખન કરતો રૂપેયો
હું ભગત ગની નરસૈયો એનું ધ્યાન ધરવાનો
ખાઓ પીઓને ખર્ચો હાથે નથી આવવાનું કંઈ સાથે
ભાઈ અને ભાણીનો ક્યાંથી મેળ મળવાનો
દમડી માટે કોડા કોડી કંજુસ કાઢી ચકે ન કોડી
ખેડ હાથ ભેડી હું એના જાપ જપવાનો

શ્રી કૃષ્ણ શરણુમમ્ (૩)

વારૂણી—

૭

કેમળ કુસુમકળીને કોઈ ચુંટશે નહીં
છે નવિનતા નિસર્ગની કોઈ લૂંટશે નહીં
ખીલી અને ખરી જશે સંભાળ રાખજો

વીણાય તો લેખે વીણી કોઈ ખુંદશે નહીં.
 વારિ સીંચ્યા છે બહાલનાં અમને ઉછેરવા.
 પવિત્રતા પરાગની કોઈ સૂંઘશે નહીં.

હીરા —

૮

મારે સાસરેથી આણું ન આવે
 પરણ્યો મારો ઢીંગલે રમે
 મૂને સરખી સાહેલીઓ સતાવે.
 પરણ્યો તારો ઢીંગલે રમે.
 દેખીને ઠાઝુ હું તો લાલ મરં છું
 કાળજડે કાંટા ભોંઝાય.
 મહારી ખીલતી બુવાની કરમાયે
 ઉઘતી વચનાં અપાહ તોફાની વાહણાં
 વીજળીના અમકારા આવે
 મહારી સેજલડી સૂની જણાયે.

હીરા-હેમો—

૯

નથી બેયું કે નાથ નથી જાણ્યું કેવું હશે આસરં
 મને મહિયરતું સુખ લાગે આરં
 તું મહારી છે વહુ તને આગળ છે સહુ
 ચાલ આજે બતાવું આસરં

કિર્તિપ્રચ દીપક

યોવન મીઠું સાસરું મહીવર ખાંડે ઝેર
જ્ઞાતા તારા જ્ઞાતમાં કામને લીલા સ્થેર
જ્ઞાતી મારી લીંગતી જ્ઞાતાં તારાં જ્ઞાત
સસરોની ઓઠરી ચાલ સાસરે ચાલ
કંચનીઓ— ૧૦

મોરી મોઢક હે કમરારી અખીયાં
કૈસે મુરત સૈયાં મય લીખાઉં
લગે કમલગારી કટારી રસિયાં
આલિ મોહન કીસ પીધ સમજાઉં—મેસ.
જોતી નદીયાં નેહકી પ્રેમપાની બરપુર
હિલ ઇસ્મે દુખ જાયગા હિલખર રહેના દુર
ઈસે મૂખડાં બુલ્લમ જીપાઉં.

●● પ્રથમ અંક સમાપ્ત. ●●

અંક બીજો.

પુષ્પા પદમનાભ— ૧૧

સહુના જીવનની કચારી સીંચે લઈને ઝારી
માળી પ્રભુ મનાયે છે હર્ષ શોક વારી
એ શોકમાં સૂકાયે હર્ષ લીલી રહં છે
જગનાથ જાળવી લ્યો સમજો જવાબદારી
બાજ બહુરૂપી છે બાજગરે ખીછાવી
કરુણાનિધાન કહોને કેવી કળા તમારી ?

ધરમચંદ, ધીરા, ખેમો—૧૨

પાઈ પાઈનો મેળ મેળવી સાચવીએ શેઠાઈ
અરે તું સાંભળ ખેમાલાઈ
મરશો ત્યારે જશો એકલા છોડો કંજુસાઈ
આપો મારો પગાર પુરો તમને રામ હુહાઈશેઠજી

જાન જાત પણ પડી પટારે દમડી ના દેવાય
ખોદી ખાડો હું ભરૂં ભોંયમાં કોઈથી ના લેવાય
મારી ઉપર પથારી થાય હરદમ જીવું ગીતડાં ગાઈ

ખેમો હીરા— ૧૩

નેહભીના નાવલીયા મારી નણદલના વીર
આવો આવોને રંગમાં રમાડું

મને માર્યો આપલીયા કેમ હમિ શરીર
 ખેલો કુદોને રમો રંગે રસીલા ખાંતે ખવરાવીશું ખીજી
 ભૂખ નથી લાગીને ભાવતી નથી મને આવે છે પેટમાં પીડ
 પ્રિતીનાં ભોજન એ પીડને મટાડશે લાડીલા સમજે લગીર
 હીરા તું હઠ કેમ કરે છે હવે કહું છું જા
 મને ખુશીથી ખેલવાદે તારે ખાવું હોય તો ખા.
 નહીં આવું જા. (૨)

હેમો, હીરા—

૧૪

હું તો શીખવું સલુણા રૂડી પ્રીત તણી રીત
 છોડો ઢીંગલા ઢીંગલીની રમત નાથલ

ભલે શીખું મધુરી તારી પ્રિત તણી રીત
 તમે કહેશો તે કરશું અમે આજથી

પ્રેમના પ્રવાસી ખાનદાની ખેલ ખંતથી
 ખેલો ખેલાડી ખેમાભાઈના પ્રસંગથી

શીખો બહેવાર ભાર જેથી સુધરે સંસાર
 ન્હાના નથી તમે નાથલ

આકરે શેઠની હઠને છોડી નકટે છોડયો નેક
 ખાનદાનીનું અપર જેમે ખાધો તમાચો એક
 શેઠ મારા માફ માંશુ છું.

વત્સલા—

૧૫

તું કૈયને હસાવે તું કૈયને રડાવે
 ત્હારી કળા નીરાળી રંગત નવી બતાવે
 નચર જગતની માયા બાહુગરી જણાયે
 નાંહાન માનવીને તું મોહમાં ફસાવે
 સદિની રંગભૂમી તું સૂત્રધાર સાચો
 નાચી રહ્યો તું પોતે ને સર્વને નચાવે

૨૦૨૦.

અંક બીજો સંમાપ્ત.

ॐ અંક ત્રીજો ॐ

પદ્યનાલ—

૧૬

કરશે ના કોઈ જગમાં લામા તણે લરોસોરે
મહિલાના મોહ બાણે અંતે મુંઝાઈ મરશેરે
વનિતા વિનાશકારી નરને લમાવનારી
લડવીર લેખ ધારી હારી ગયા મુરારીરે
પલમાં હસી રીઝાવે પલમાં રડી અતાવે
ચાનીત્ર કંઈ ચલાવે મરજી મુજબ નચાવે રે

ધરમચંદ ધીરા
હીરા હેમો, જેમો {

૧૭

લોભી થઈ હું લાખ કમાયો રહી ન પાસે પાઈ
પૈસાને પરમેશ્વર માન્યો છોડી રનેહ સગાઈ

જુઓ આ કંજુસની કઠણાઈ

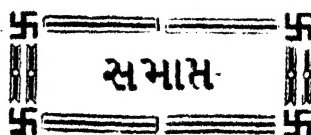
ખોટાં ખતબ્યાં બ્યાજ વટાંતર ખોટા સોગન ખાઈ
કાળાં ઘોળાં કૈંક કર્યાં મેં લોભ મહીં લપટાઈ

જુઓ આ કંજુસની કઠણાઈ

હાથે કરેલાં હૈયે વાગ્યાં કરી હોળી હરખાઈ

કૃપણું ધર રાજદારે જાય છે ખેંચાઈ

જુઓ આ કંજુસની કઠણાઈ

જાહેર ખબર.

અમારી કંપનીના નીચે લખેલાં નાટકોનાં ગાય-
નેની ચોપડીઓ જ્યાં અમારી કંપનીનો સુક્રમ હો-
ત્યાંથી રોકાશે અથવા વી. પી. થી મંગાવવાથી મળે

ચોપડીનું નામ	કિંમત
૧ સર વસંત કુસાર	૦—૪—
૨ બોલતા હંસ	૦—૪—
૩ માયા મોહીની	૦—૪—
૪ રમેહ સુધા	૦—૪—
૫ રંગીલો યોગી	૦—૪—
૬ ડોલતી દુનીયા	૦—૪—
૭ અનંગ પદ્મા (હવે પછી)	૦—૪—
૮ કીર્તિ કલાપ (હવે પછી)	૦—૪—
૯ વીરની વટ	૦—૪—
૧૦ અટંકી વીર	૦—૪—
૧૧ રાજ લક્ષ્મી	૦—૪—
૧૨ લાખો કુલાણી	૦—૪—

શ્રી નવીન સરોજ નાટક સમાજ

